

DOHORÁK NÓRA – KÁLLAY ANDRÁS – KÖVESDI KÁROLY

A KÉTNYELVŰSÉG GYAKORLATA
AZ ELEKTRONIKUS KOMMUNIKÁCIÓBAN
A FELVIDÉKI ÖNKORMÁNYZATOK ESETÉBEN

Jelen tanulmányban összegezzük és elemezzük a Pro Civis polgári társulás által 2012–2016 között végzett felmérések eredményeit, amelyek a felvidéki magyarlakta községek és városok weboldalainak kétnyelvűségét vizsgálták.

A huszonegyedik században az információszerzés és -szolgáltatás, valamint az ügyintézés egyik legtermészetesebb, leggyorsabb és leginkább kényelmesebb módja az internet használata. Természetesen nem képeznek ez alól kivételt a községi és városi önkormányzatok sem. A weboldalak kétnyelvűségére vonatkozó felmérésünket ebből kiindulva végezzük el 2012-től minden évben¹. Az informatika és az internet használata a közigazgatásban nemcsak korigény és korparancs, hiszen egyes szlovákiai törvények² egyenesen kötelezővé teszik az államigazgatási és közigazgatási szféra szervei – az önkormányzatokat is ideértve – részére meghatározott adatok közzétételét a webhelyükön. Emellett az Európai Uniót alapító országok tapasztalata és gyakorlata igazolja, hogy az elektronikus kormányzás (e-government) teszi igazán hatékonyá, gyorsá és olcsóvá az államigazgatási és önkormányzati szervek által nyújtott közszolgáltatásokat, ami egyszerre könnyíti a hivatalok munkáját, és elégíti ki a polgárok igényeit a minőségi ügyintézés által.³

Az internet használata különösen fontos az önkormányzatok esetében, amennyiben a polgárokhoz legközelebb álló, a polgárokat az igazgatásba leginkább bevonni képes intézményként kívánják teljesíteni feladataikat, küldetésüket. Az internet által juthatnak a leggyorsabban és legbiztonságosabban információkhoz az önkormányzatokat érintő uniós és hazai jogi feltételrendszerről, szabályozási normákról, gazdasági és pályázati lehetőségekről,

-
- 1 A korábbi évek felméréseinek összefoglalói megtalálhatóak a www.onkormanyzas.sk portál *Figyelő* rovatában.
  - 2 Lásd például az információs szabadságról szóló törvény (Tt. 211/2001), a panasztörvény (Tt. 9/2010), a petíciós jogról szóló törvény (Tt. 85/1990), az anyakönyvekről szóló törvény (Tt. 154/1999), a területi önkormányzatok költségvetési szabályairól szóló törvény (Tt. 583/2004) és továbbiak.
  - 3 Lásd például az Európai Bizottság COM(2006) 173 számú, i2010 eGovernment cselekvési terv: az elektronikus kormányzat létrehozásának felgyorsítása a társadalom egészségének javára című közleményét, COM(2010) 245 számú, az *Európai digitális menetrend* című közleményét. *Közérthetően az Európai Unió szakpolitikáiról: Az európai digitális egységes piac kiépítése*. Az Európai Unió Kiadóhivatala: Luxembourg, 2016.

amelyek tudatos és célirányos felhasználása javítja munkájukat és fejleszti községük lakosságának életfeltételeit. Ugyanakkor az internet segítségével juttathatja el a leggyorsabban és leghatékonyabban az információkat a polgárokhoz, és vonhatja be őket akár a közösséget érintő döntéshozatalba is.

A fentiek tudatában nem mellékes tehát, hogy a magyarok által lakott községek önkormányzatai élnek-e a lehetőséggel és lehetővé teszik-e a polgárok számára, hogy anyanyelvükön is tájékozódhassanak az életüket érintő fontos döntésekről. Az információk korszerű közlésén túl ez azért is fontos, hogy a felvidéki magyarok szabadon élhessenek nyelvi jogaikkal.

A felmérések célja elsősorban tehát nem a weboldalak tartalmának azon célból való vizsgálata, hogy teljesítik-e a törvény által előírt közzétételeket, hanem az, hogy az érintett községek lakossága vajon hozzájut-e (és ha igen, milyen formában) az őt érintő adatokhoz, dokumentumokhoz, rendeletekhez és információkhoz az államnyelv mellett az anyanyelvén is.

Bár ma, a web 2.0 korában az információközlés és -szolgáltatás talán leghatékonyabb eszköze a közösségi oldalak széleskörű használata (a legköltséghatékonyabb önreklámozási eszköz, s a közösségi kapcsolatteremtéstől és -tartástól, a tapasztalatszerzésen és -átadáson át akár a turizmus fejlesztéséig szinte mindenre használható), az elektronikus ügyintézésre és hivatali kapcsolattartásra alkalmatlanok, valamint – ahogy fentebb is említettük – egyes törvények megkövetelik az önálló webhely meglétét, ezért az önkormányzatok jelenlétét a fent említett szolgáltatásokban nem vizsgáltuk. Azok felmérése és tartalmuk elemzése egy önálló tanulmány tárgyát is képezhetné.

A felmérések tárgya

A felméréseink tárgyát azon magyarlakta községek hivatalos weboldalai alkotják, amelyek polgárai a vonatkozó kormányrendelet⁴ értelmében jogosultak a hivatali érintkezésben az anyanyelvüket (esetünkben a magyar nyelvet) használni. A kormányrendelet 656 községet érint, ebből 512 a magyarok által is lakott település. Fontos viszont itt megjegyezni, hogy ezt a jegyzéket a kormányrendelet hatályba lépése óta (1999) nem módosították, vagyis egyrészt a nemzetiségi arányok változásait nem követte, másrészt eleve több hibát is tartalmaz. Így lehetséges, hogy a jelen felmérésben olyan községeket is vizsgáltunk,

4 A Szlovák Köztársaság Kormányának rendelete, amely azon községek jegyzékét tartalmazza, melyekben a Szlovák Köztársaság nemzeti kisebbséghez tartozó polgárai a lakosság legkevesebb 20%-át alkotják (Tt. 221/1999) . *Slov-Lex jogi és információs portál*. Letöltés helye: www.slov-lex.sk; letöltés ideje: 2017. 04. 24.

mint például a Tőketerebesi járásban található Kistornya (Malá Třina), a Nyitrai járásbeli Tild (Telince) vagy éppen a Kassa-vidéki Nagyida (Veľká Ida), ahol a magyar lakosság aránya még a 10%-ot sem éri el (a kisebbségi nyelvhasználati törvény és a fent említett kormányrendelet elfogadásakor 20%-ban lett megállapítva a hivatali nyelvhasználat lehetőségét biztosító népeségarány alsó határa, ezt később csökkentették 15%-ra, de ezt még részletezzük az alábbiakban), viszont hiányzik az Érsekújvári járásban található Ebed vagy a Dunaszerdahelyi járásbeli Patonyrét, melyek magyarsága meghaladja a 70%-ot is. A fentiekből adódóan Pozsony és Kassa városkörzeti önkormányzatait sem vizsgáltuk, mert bár e községekben jelentős számú magyar nemzetiségű polgár él, arányuk sehol nem éri el az anyanyelvhasználathoz szükséges 20%-os arányt. Szlovákiában a kisebbségi törvény nem specifikál az ilyen esetekre küszöbértéket (pl. ötezer lakosban megállapítva).

Itt fontos pontosítani, hogy a jelen tanulmányban található adatok a 2016. április-júniusi adatokat tükrözik, azóta egyes mutatók változhattak.

Jogi háttér

Szlovákia magyarul lakta területein a nemzeti kisebbségek nyelvének használatát – beleértve természetesen a hivatali nyelvhasználatot, a hivatalok és a polgár kommunikációját is, – elsősorban a Szlovák Köztársaság Alkotmánya, a nemzeti kisebbségek nyelvének használatáról szóló törvény, valamint jelentősebb mértékben még az információszabadságról szóló törvény szabályozza. Kisebb mértékben – egy-egy rendelkezés erejéig – több törvény⁵ is szabályozza még a nemzeti kisebbségi nyelvhasználatot, viszont ezek felsorolásától és elemzésétől jelen tanulmányban eltekintünk.

Az alkotmány kimondja, hogy *„a nemzetiségi kisebbségekhez vagy etnikai csoportokhoz tartozó állampolgároknak törvényben meghatározott módon és feltételek mellett az államnyelv elsajátításához való jog mellett biztosítva van nyelvük hivatali érintkezésben való használatának a joga.”*⁶

Mint az az előzőekből látható, már az alkotmány 1992-es elfogadásakor jogot kaptak a nemzeti kisebbségek az anyanyelvük hivatali használatára, az ezt szabályozó törvényt viszont csak 1999-ben fogadták el. A nemzeti kisebbségek nyelvének használatáról szóló

5 Például a községi önkormányzatokról szóló törvény (Tt. 369/1990), az utó- és családi névről szóló törvény (Tt. 300/1993), a polgári perrendtartásról szóló törvény (Tt. 160/2015) vagy a közigazgatási perrendtartásról szóló törvény (Tt. 162/2015) és továbbiak.

6 A Szlovák Köztársaság Alkotmánya, 34. cikkely 2. bekezdés a) pont (Tt. 460/1992). *Slov-Lex jogi és információs portál*. Letöltés helye: www.slov-lex.sk; letöltés ideje: 2017. 04. 24.

törvény⁷ 2. és 3. paragrafusára rendelkezik a hivatali kétnyelvűségről, viszont az esetek többségében csak lehetőséget teremt az állampolgár számára az anyanyelve használatára, ezen jogok teljesítésére az államigazgatási szféra és a közigazgatási szféra szervei nem kapnak központi segítséget.⁸

A 2. paragrafus határozza meg az anyanyelvhasználathoz szükséges küszöbértéket⁹. A törvény megalkotásakor ezt 20%-ban állapították meg, 2011-ben viszont 15%-ra csökkentették úgy, hogy két egymást követő, népszámláláson kell teljesíteni ezt a kvótát.¹⁰ A 2. paragrafus továbbá kimondja¹¹, hogy a kormányrendeletben állapítja meg azon községek jegyzékét, amelyeknek valamelyik nemzeti kisebbséghez tartozó tagjai használhatják anyanyelvüket a hivatali érintkezésben. A kormányrendeletet így legközelebb – ha addig nem változik a törvényi szabályozás – csak a 2021-es népszámlálás után fogják módosítani; addig maradnak a már az előző fejezetben is említett anomáliák.

A nemzeti kisebbségek nyelvének használatát szabályozó további törvények vagy kormányrendeletek közül még fontos kiemelni az információs szabadságról szóló törvényt. Az általános gyakorlattól eltérően ez a törvény ugyanis – némileg bonyolult módon bár, de – pontosan megszabja, és kötelezővé teszi az érintett szervek számára, hogy milyen információt kell közzétenniük a nemzeti kisebbség nyelvén is (természetesen ez esetben is a vonatkozó kormányrendelet alapján). Ennek értelmében a község weboldalán (ha van és államnyelven feltünteti az adott információt) kisebbségi nyelven közzéteszi létrehozásának módját és szerveinek jogköreit, azoknak a jogszabályoknak, utasításoknak, útmutatóknak, értelmező rendelkezéseknek áttekintését, amelyek alapján eljár és döntést hoz, vagy amelyek a természetes személyek és jogi személyek községhez fűződő jogait és kötelességeit szabályozzák, az információszerzés lehetőségének helyét, idejét és módját, továbbá információkat arról, hogy a természetes személyek és jogi személyek hol nyújthatnak be kérelmet, javaslatot, indítványt, panaszt vagy más beadványt, annak az eljárásnak a leírását, amelyet be kell tartania minden kérelem, javaslat és más beadvány intézése során, beleértve a betartandó határidőket is, az egyes eljárási cselekmények után beszédendő eljárási illetékek díjszabását, és az adatszolgáltatás után járó költségtérítés díjszabását a község vagyonával való rendelkezéssel kapcsolatos információkat, a képviselőtestületi és bizottsági ülések időpontjait, az ülések javasolt programját, a képviselők jelenléti ívét és a szavazások eredményeit,

7 Törvény a nemzeti kisebbségek nyelvének használatáról (Tt. 184/1999). *Slov-Lex jogi és információs portál*. Letöltés helye: www.slov-lex.sk; letöltés ideje: 2017. 04. 24.

8 Kivételt képez három közokirat – a születési, házassági és halotti anyakönyvi kivonat –, amelyeket a belügyminisztérium elkészített a nemzeti kisebbségek nyelvén is.

9 Törvény a nemzeti kisebbségek nyelvének használatáról, 2. § 1. bek. (Tt. 184/1999). *Slov-Lex jogi és információs portál*. Letöltés helye: www.slov-lex.sk; letöltés ideje: 2017. 04. 24.

10 Jelen állás szerint a 15%-os határt 498 község teljesíti.

11 Törvény a nemzeti kisebbségek nyelvének használatáról, 2. § 2. bek. (Tt. 184/1999). *Slov-Lex jogi és információs portál*. Letöltés helye: www.slov-lex.sk; letöltés ideje: 2017. 04. 24.

a nyilvános üléseken készült jegyzőkönyveket, valamint az előterjesztett és az elfogadott rendeletek szövegét¹². A törvény szankcionálja is a fenti mulasztásokat, a bírság összege 50 eurótól 1650 euróig terjedhet¹³.

Mit vizsgáltunk?

Az előző fejezetből kitűnik, hogy a nemzeti kisebbségek nyelvének használatáról szóló törvény elsősorban lehetőséget teremt csak a kisebbségi nyelvhasználatra és nem kötelez arra, míg az információs szabadságról szóló törvény jelentős kötelességeket ró az önkormányzatokra. Többek között ebből is kiindulva állítottuk össze, hogy felmérésünk során elsősorban a weboldalak mely tartalmi egységeire fogunk figyelmet fordítani. Az így felállított kategóriák a következőek: *alapvető információk, közérdekű információk, kérvényminták, önkormányzati rendeletek, jegyzőkönyvek és határozatok, számlák és szerződések, területrendezési terv, virtuális temető, szálláslehetőségek*.

Az alapvető információk kategóriájába olyan adatokat soroltunk, mint a község megnevezése, a polgármester neve, az önkormányzati képviselők nevei, elérhetőségeik, az önkormányzati hivatal címe, a hivatal felépítése és telefonos, illetve internetes elérhetősége, az ügyfélfogadási napok.

A közérdekű információk közé az önkormányzati intézmények bemutatását, elérhetőségét, az önkormányzati szolgáltatások helyét, idejét és árát (például a személtelhordás napja, a helyi adók és illetékek mértéke, befizetési feltételek, stb.), valamint a községek múltját és érdekességeit, a civil szervezeteket és rendezvényeiket tartalmazó magyar tartalmat soroltuk be.

Mint az a nemzeti kisebbségek nyelvének használatáról szóló törvényből kiderül, a polgároknak lehetőségük van anyanyelvükön fordulni a hivatalokhoz. Megvizsgáltuk azt is, hogy ennek a lehetőségnek a biztosítását milyen mértékben teljesítik a hivatalok kétnyelvű kérvényminták, nyomtatványok által.¹⁴

Külön kategóriába soroltuk az önkormányzati rendeleteket, amik valójában a községek életét, működésének szabályait leginkább és legközvetlenebbül szabályozó törvények.

12 Törvény az információkhoz való szabad hozzáférésről, 5. és 6. § (Tt. 211/2000). *Slov-Lex jogi és információs portál*. Letöltés helye: www.slov-lex.sk; letöltés ideje: 2017. 04. 25.

13 Uo., 21.a § 2. bekezdés.

14 Itt ismét fontosnak tartjuk megjegyezni, hogy az állam semmilyen módon nem biztosítja az ilyen jellegű dokumentumokat a hivatalok – esetünkben az önkormányzatok – részére, így azokat saját szervezésükben kötelesek biztosítani, ha azt a polgár kéri. Ez nem kis mértékben ró terhet a hivatalra – nem kizárólag pénzügyi vonatkozásában.

Az információszabadságról szóló törvény értelmében ezeknek szövegét már kötelező kisebbségi nyelven is közzétenni a község saját weboldalán.

Vizsgáltuk továbbá az önkormányzati ülések jegyzőkönyveit és az itt elfogadott határozatokat, hisz elsődlegesen ezekből a dokumentumokból tájékozódhat a polgár a település közügyeiről, valamint az információszabadságról szóló törvény értelmében ezeknek a szövegét is kötelező kisebbségi nyelven közzétenni.

Az önkormányzati weboldalak vizsgálata során górcső alá vettük a községi weboldalak olyan további elemeit is, mint a szerződések és a számlák kötelező nyilvánosságra hozatalát,¹⁵ a területrendezési terv közzétételét, a virtuális temető meglétét, valamint azt, hogy az önkormányzatok mennyire használják ki a turizmus fellendítése céljából a területükön található szállások bemutatásának lehetőségét weboldalukon. Mivel ezen adatok nem kapcsolódnak szervesen a kétnyelvűséghez, a jelen tanulmányban ezeket nem részletezzük.

Egy lépésre a teljes körű elektronizációtól

A Pro Civis által végzett utolsó lezárt felmérés 2016-ban készült, ezért értelemszerűen az ideai kutatás eredményeit még nem tárgyalhatjuk. Az alábbiakban röviden összefoglaljuk a 2012–2016 közötti öt év adatait.

A Szlovák Köztársaság 512 magyarok által lakott községéből 2012-ben 432-nek, 2013-ban 463-nak, 2014-ben 482-nek, 2015-ben 489-nek, 2016-ban 490-nek volt saját honlapja. Az adatokból látható: a vizsgált öt év alatt az önkormányzati honlapok száma 58-cal gyarapodott. Bár a növekedés üteme lassuló tendenciát mutat (31, 29, 19, 7, 1), ez a vizsgált községek számából is adódik. 2016-ban már csak 22 községnek nincs saját weboldala, míg 2012-ben ez a szám még 80 volt. Közelítünk tehát a teljes körű elektronikus tájékoztatás lehetőségéhez. Az ideális állapot természetesen az lenne, ha valamennyi magyarok lakta község saját honlappal rendelkezne.

15 2011. január 1-je óta az államigazgatás és közigazgatás szervei kötelesek közzétenni számláikat és szerződéseiket, enélkül érvénytelenek. Egyes önkormányzatok az erre szakosodott központi portálok vagy a Kereskedelmi Közlöny szolgáltatásait használják, így csak közvetlenül vannak – egyes esetekben egyáltalán nincsenek – jelen a községi weboldalakon ezek az adatok.

Év	Megvizsgált települések száma	Szlovák nyelvű weboldal		Magyar nyelvű weboldal is	
		száma	aránya	száma	aránya
2012	512	432	84,38%	186	36,33%
2013	512	463	90,43%	208	40,63%
2014	512	482	94,14%	214	41,80%
2015	512	489	95,51%	219	42,77%
2016	512	490	95,70%	218	42,58%

1. táblázat: Szlovák és magyar nyelvű weboldalak száma és aránya 2012–16 között

A weboldalak meglétének vizsgálatán túl szemléletesebb adatokat találunk, ha a magyar tartalmak felől közelítjük meg a kérdést. A magyarok lakta dél-szlovákiai községek polgármesterei, önkormányzatai sok esetben ugyanis nem tesznek eleget az anyanyelven történő tájékoztatásnak. Teszik ezt az olyan típusú tájékoztatási kötelezettségek esetében is, amikor nem csak joguk, de kifejezetten kötelességük lenne az anyanyelven, azaz magyarul történő tájékoztatás.

Tartalmi szempontból a honlapok nagy többsége közzéteszi az alapinformációk kategóriájába tartozó tényeket. A 432 községi honlap közül 2012-ben 427 tartalmazta ezeket az információkat, magyar nyelven azonban csak 186 weboldal nyújtott ilyen szolgáltatást. 2016-ban abszolút számokban és arányaiban is növekedett a magyar nyelvű tájékoztatás.

Járási bontásban megvizsgálva adatainkat abszolút számokban kifejezve, a legtöbb magyar nyelven is tájékoztató honlap a Dunaszerdahelyi járásban volt öt éve is, jelenleg is. Öt évvel ezelőtt a magyarok lakta községekben működő 65 weboldal közül 40 volt kétnyelvű, 2016-ban 41. Természetesen mást mutatnak az abszolút számok és mást az arányok. Más a helyzet a tömbmagyarság községeiben, és más a szórványban.

Járás	2012		2013		2014		2015		2016	
	SK	HU	SK	HU	SK	HU	SK	HU	SK	HU
Aranyosmaróti	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0
Dunaszerdahelyi	65	40	65	41	64	40	65	41	65	41
Érsekújvári	31	22	32	22	33	22	34	24	34	24
Galántai	21	15	21	13	21	13	21	16	21	15
Kassa-vidék	21	8	23	10	22	9	23	9	23	9
Komáromi	32	14	34	19	36	21	36	21	36	21
Lévai	37	10	44	10	49	11	50	12	50	14
Losonci	20	2	20	1	24	1	25	1	25	1
Nagykürtösi	23	10	25	10	25	11	25	11	25	11
Nagymihályi	15	5	15	5	15	5	15	5	15	5
Nagyrócei	11	3	15	4	16	4	16	4	15	5
Nyitrai	15	3	15	4	15	4	15	4	15	4
Rimaszombati	56	26	59	28	64	30	66	30	66	30
Rozsnyói	26	7	29	7	29	8	30	7	30	7
Szenci	13	1	14	3	14	3	15	4	15	4
Töketerbesi	29	6	35	12	35	12	35	13	36	13
Vágsellyei	11	6	11	7	11	8	10	6	11	6

**2. táblázat: A honlapok csoportosítása az alapinformációk nyelve szerint járási bontásban
2012–2016 között**

Felméréseink azt mutatják, hogy a Galántai járásban a legjobb a helyzet az elektronikus kommunikáció nyelve tekintetében. Bár a legtöbb weboldalt a Dunaszerdahelyi járásban találjuk, ahol a 66 községből 65-nek van saját honlapja, ebből azonban csupán 41 rendelkezik magyar változattal. Ezzel szemben a Galántai járás 21 községéből mind a 21-nek van saját weboldala, s ezek közül 18-nak van magyar megjelenése. Rosszabb a helyzet a Komáromi járásban, ahol a 37 községből 36 üzemeltet saját honlapot, ebből azonban csak 23 biztosítja a magyar anyanyelvű tájékoztatást. Jónak mondható a helyzet az Érsekújvári járásban is (35 község, 34 weboldal), magyar megfelelő viszont itt is csak 24-ben található. A Nagyrócei járás 16 magyarok által lakott községében mindenütt van weboldal, ám ezeknek mindössze egynegyedében (4) van magyar tartalom. A Nyitrai járás 15 magyarok lakta községéből 15-nek van weboldala, ám magyarul mindössze 6-nak. Meglehetősen lehangoló a helyzet a Rimaszombati járásban, ahol a 72 községből ugyan 69 rendelkezik

saját weboldallal, ebből azonban csupán 27 rendelkezik magyar tartalommal, vagyis 42 magyarok lakta községben nem tájékoztatják a polgárokat az anyanyelvükön. Semmivel sem kedvezőbb a helyzet a Rozsnyói járásban (32 község, 30 honlap), ahol a meglévő weboldalak mindössze egynegyede (8) rendelkezik magyar megfelelővel is. A Szenci járásban a magyarok lakta falvak egyharmadában tájékoztatják a lakosokat magyarul is, míg például a Lévai járás 53 községéből az 50 weboldalból csak 17-nek van magyar tartalma. A leglesújtóbb a helyzet a Losonci járásban, ahol a 28 község 25 weboldalából mindössze 3-nak van magyar megfelelője.

2012-ben a vizsgált 432 önkormányzati honlap közül mindössze 120 tartalmazott különböző kérvénymintákat, közülük mindössze négy önkormányzat (Dunaszerdahely, Komárom, Nagymegyér és Somorja) nyújtott magyar nyelvűeket is.

A községi öngazgatás, avagy a valós önkormányzatiság eszközét, önkormányzati rendeletet 253 weboldalon találtunk, kettőn magyar nyelvűt is, ami összesen 3503 rendeletet jelent; ezek közül összesen 58 darabot fordítottak le magyar nyelvre is. Érdeemes megjegyezni, hogy az 58 magyar nyelven is megjelentetett rendelet közül 57 darabot a Rimaszombati járásban találtuk, egyet az Érsekújváriban, vagyis például a két magyar többségű járásban, a Dunaszerdahelyiben és a Komáromiban az önkormányzatok egyetlen saját rendeletüket sem tették közzé a helyi többséget alkotó magyarság anyanyelvén. 2016-ban önkormányzati rendeletet szlovák nyelven már 345 község tett közzé a weboldalán.

Ennél is rosszabb volt a helyzet az önkormányzati képviselőtestületek munkájának átláthatóságát is biztosító tájékoztatási forma, vagyis az önkormányzati testületek üléséről készült jegyzőkönyvek, illetve az ott elfogadott határozatok honlapon való megjelentetése esetében. A 432 weboldal közül mindössze 154-en találtunk jegyzőkönyveket, illetve határozatokat, s mindössze négy oldalon magyar nyelvűeket is. A 154 honlapon összesen 4300 jegyzőkönyvet és határozatot olvashattunk, 143 darabot magyar nyelven is. Érdeemes megjegyezni, hogy a 143 magyar nyelvű jegyzőkönyvből és határozatból 91 Szepsi város önkormányzatának honlapján volt található, a többi Nána, Somorja és Pered tette közzé.

A 2016-os elemzés legfontosabb megállapítása, hogy a 490 községből magyar tartalommal a weboldaloknak a fele sem rendelkezik: pontosan 218. Alapvető információkat a weblapok közül 484 közül, ebből magyar nyelven mindössze 208. Abszolút számmal kifejezve: éppen eggyel több, mint tavalyelőtt. Közérdekű információkat 243 weboldal tartalmaz, ami pontosan 17-tel több mint 2015-ben, ezen belül azonban a magyar közérdekű információk csak 97 honlapon találhatóak meg, ami alig 6-tal több mint 2015-ben. Még lehangolóbb a helyzet a kérvényminták nyilvánosságra hozása tekintetében, amit mindössze 178 önkormányzat tart fontosnak, és ezek a közérdekű információk csupán 14 weboldalon olvashatók magyarul is. Az önkormányzati rendeletek, határozatok, általános rendeletek

345 önkormányzati weboldalon olvashatók szlovákul, ebből magyarul is elenyészően kevés, csupán nyolc, honlapon. Ezeket a dokumentumokat szintén minimális mennyiségben teszik közzé. Míg szlovákul 231, magyarul mindösszesen 15 weboldal közli ezeket.

Ez az eredmény ismét arról árulkodik, hogy sok községben a kétnyelvűségnek és az anyanyelven történő tájékoztatásnak nem tesznek eleget. Teszik ezt annak ellenére, hogy – mint azt a bevezetőben említettük – ezt a jogot a Szlovák Köztársaság Alkotmánya biztosítja. Mi több, az információhoz való szabad hozzáférésről szóló törvény kötelezi a községeket, hogy bizonyos információkat a kisebbség nyelvén is megjelentessenek.

Alapvető információk

A magyarlakta községek weboldalain a szlovák, illetve magyar nyelvű alapvető információk aránya a vizsgált időszakban így alakult:

- 2012: 432 weboldalból 427 szlovák, ebből 179 magyar
- 2013: 463 weboldalból 458 szlovák, ebből 197 magyar
- 2014: 482 weboldalból 475 szlovák, ebből 203 magyar
- 2015: 489 weboldalból 483 szlovák, ebből 209 magyar
- 2016: 490 weboldalból 484 szlovák, ebből 208 magyar

Járási bontásban a vizsgált években abszolút számokban a Dunaszerdahelyi járás községei állnak az élen, az arányokat tekintve viszont az Érsekújvári és a Vágsellyei járásokban kedvezőbb a helyzet, de 50% feletti magyar tartalommal rendelkezik még a Galántai illetve a Komáromi járás is. A többi esetében csak a weboldalak kevesebb mint fele teszi közzé az alapvető információkat magyarul. Ezen a téren országos szinten alig történik javulás a vizsgált időszakban.

Közérdekű információk

A közérdekű információk terén szinte semmilyen mozgás nem figyelhető meg. Míg 2012-ben államnyelven 226 weboldal tartalmazott valamennyit ezek közül, magyar nyelven csak 81, addig 2016-ban 226 és 97 volt az arány. Abszolút számokban továbbra is a Dunaszerdahelyi járást lehet kiemelni 21 weboldallal, azonban ez közel sem elég még az 50%-os arány eléréséhez sem. Az arányokat tekintve a Komáromi járást kell kiemelni

50% fölötti eredményével, 40% feletti aránnyal csak a Galántai és a Vágsellyei járások rendelkeznek. Tizenegy járásban a vizsgált weboldalak negyede sem közvetít ilyen jellegű információkat a lakosoknak. Ez azért is érthetetlen, mert a fenntartók az önkormányzati honlapok alapcélját és előnyeit sem használják ki, vagyis a kapcsolatteremtés lehetőségét, a civil szféra és az önkormányzati intézmények együttműködésének elősegítését, a turizmus fejlesztését, stb. Az egész Kárpát-medencei magyarságot, több ezer önkormányzatot szólíthatnának meg a weboldalak, ha magyarul is tartalmoznák az információkat.

Kérvényminták

Azt is megvizsgáltuk, hogy mennyire használják ki az önkormányzatok a weboldalak nyújtotta lehetőséget a hivatali ügyintézés meggyorsításának és hatékonyabbá tételének terén. Míg 2012-ben 432 weboldal közül 120 tartalmazott különféle kérvénymintát, magyar nyelven az eredmény lehangoló volt, mindösszesen 4 oldalon szerepeltek magyar nyelvű kérvények. 2016-ra ez az arány a meglévő 490 weboldal esetében 178:14-re módosult, ami a kezdeti 4-hez viszonyítva ugrásszerű fejlődést mutat, ám a szlovák-magyar arány lesújtó: tavaly mindössze 14 önkormányzati honlap kínált az államnyelvű mellett magyar (vagy kétnyelvű) kérvénymintákat. Ez azért is elgondolkodtató, mivel a nyelvhasználati törvény értelmében a polgárnak joga van kisebbségi nyelven intézni az ügyeit.

Önkormányzati rendeletek, határozatok és jegyzőkönyvek

Mint fentebb szó volt róla, az információhoz való szabad hozzáférésről szóló törvény értelmében a községeknek az önkormányzati ülésein elfogadott rendeleteket, határozatokat és jegyzőkönyveket kisebbségi nyelven is közzé kell tenniük, amennyiben államnyelven megjelentetik a weboldalukon. Annak ellenére, hogy a törvény e rendelkezése nem csupán lehetőséget biztosít a kisebbségi nyelvhasználat terén, hanem egyenesen kötelességet ró az önkormányzatokra, a kérvényekhez hasonlóan itt is csak alacsony számban találunk magyar nyelvre fordított dokumentumot. Az önkormányzatiság legfőbb eszközét, vagyis önkormányzati rendeletet a vizsgált weboldalak közül 2012-ben a 253 szlovák mellett 2 tartalmazott magyarul, 2016-ban 345 mellett mindösszesen 8, ami az államnyelvűekhez hasonlítva 2,3%-os arányt jelent. Beszédesebb mutató, hogy míg államnyelvű rendeletből összesen 5424-et számoltunk össze (2012-ben 3503, 2013-ban 4875), addig magyar nyelvből alig 184-et találtunk (2012-ben 58, 2013-ban 83); e tekintetben kiemelendő Rimaszombat (72 lefordított rendelet) és Dunaszerdahely (34). Hasonlóan lesújtó a helyzet, ha

az önkormányzati ülésekről készült jegyzőkönyveket és az azokon elfogadott határozatok megjelentetését vizsgáljuk. A 482 weboldalnak kevesebb, mint a fele (202) tartalmaz jegyzőkönyvet vagy határozatot (2012-ben 154, 2013-ban 183), ez a szám a magyar nyelvűek esetében 12 (2012-ben 4, 2013-ban 7). Ezeken az oldalakon összesen 8704 dokumentumot találtunk (2012-ben 4300-at, 2013-ban 7151-et), magyar nyelven pedig 458 volt érhető.

Egyéb információk

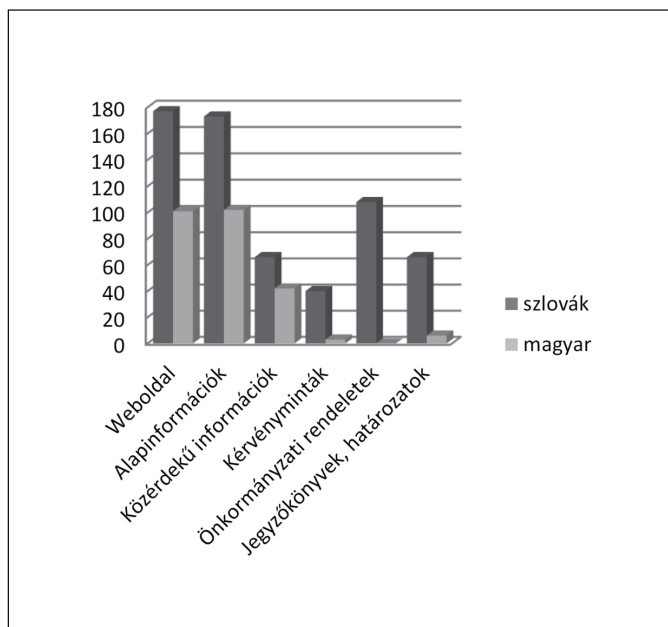
Az ide sorolt információk és adatok – bár nem tartoznak a kisebbségi nyelven kötelezően közzéteendő adatok közé, valamint a nyelvhasználati kérdéshez sem fűződnek szervesen – közé a számlák és szerződések, virtuális temető megléte, a területrendezési terv köz-zététele vagy a szálláslehetőségek feltüntetése tartozik. 2016-ban a 490 vizsgált weboldal közül 445 tesz eleget a kötelező nyilvánosságra hozás követelményének, 131 tünteti fel a községfejlesztés egyik legfontosabb dokumentumát, a területrendezési tervet, 41 működtet virtuális temetőt a sírok könnyebb nyilvántartása, valamint a temetői illeték befizetésének megkönnyítése céljából; végezetül 91 önkormányzat igazítja el az érdeklődőket a község nyújtotta szálláslehetőségek terén is.

Megvizsgáltuk azt is, hogy van-e összefüggés a község magyar nemzetiségű lakosságának aránya és a kétnyelvűség biztosítása között. Ez alapján az alábbi négy kategóriát hoztuk létre: 75% feletti, 50% és 75% közötti, 20% és 50% közötti, valamint 20% alatti magyarságarányú községek.

Ahol döntő többséget alkot a magyar lakosság

Először említsünk néhány pozitív példát. A Dunaszerdahelyi járásban levő Alistál település honlapján például mindkét nyelven közlik az alapinformációkat, közérdekű információkat, kérvénymintákat, jegyzőkönyveket, határozatokat. Igaz, az önkormányzati rendeleteket sem az egyik, sem a másik nyelven nem közlik. Közlik viszont két nyelven a számlákat, szerződéseket, sőt a szálláslehetőséget is. A Komáromi járásbeli Dunamocson például kétnyelvű minden információ, kivéve az önkormányzati rendeletek (azok csak szlovákul szerepelnek, a közérdekű információk közlését viszont csak magyarul tartják fontosnak). A Galántai járásbeli Nádszegen a legtöbb információ kétnyelvű, kivéve a kérvénymintákat és az önkormányzati rendeleteket. Az önkormányzati rendeleteket azonban sehol sem közlik magyarul. Magyar nyelvű kérvénymintákat a már említett Alistálban, Dunamocson, vagyis két községben találunk.

A többségében magyarok lakta községek (75% fölötti részarány) esetében 177 weboldalból mindössze 101 kétnyelvű, az alapinformációk aránya hasonló (173 közül ilyen információkat államnyelven, míg 102 magyar nyelven), a közérdekű információk tekintetében a 66 szlovák nyelvű közlés mellett 42 magyar nyelvű. A jegyzőkönyvek, határozatok esetében a mutatók már jelentősen aránytalanabbak: 66 szlovák – 6 magyar, míg az önkormányzati rendeletek kétnyelvűségének esetében figyelhető meg a legnagyobb aránytalanság, 108 szlovák nyelvű rendelet mellett egy magyar nyelvű sem található. A kérvénymintáknál 40:3 az arány a szlovák nyelv javára.

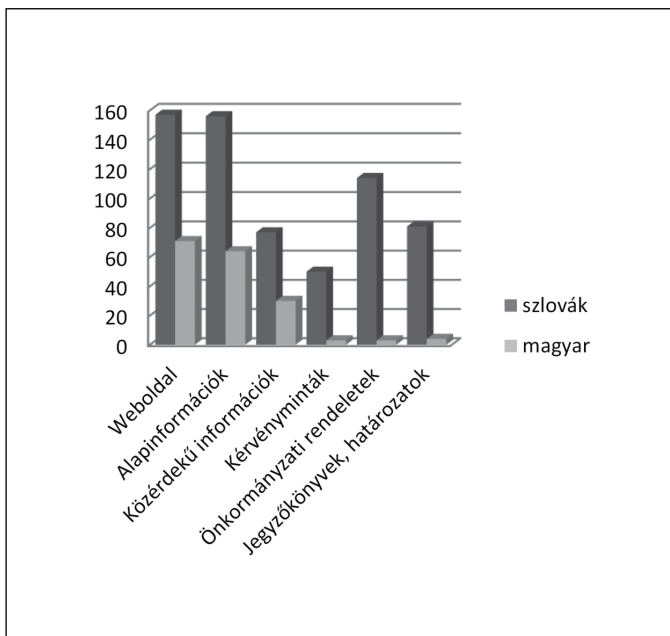

1. ábra: A szlovák és magyar nyelvű tartalom azon községek weboldalain, ahol a magyar lakosság aránya meghaladja a 75%-ot

Ahol többségben van a magyar lakosság

A 163 olyan község közül, amelynek magyarságaránya 50–75% közötti, 157 rendelkezik saját weboldallal, de magyar tartalom ezek közül csak 71-en található, vagyis kevesebb mint a felén. Az alapinformációk magyar nyelven 64 weboldal közül (szlovákul 157), a közérdekű információk aránya esetén ez a mutató 77 és 30, a kérvényminták esetén 50 és 3, az önkormányzati rendeleteknél 114 és 3, a jegyzőkönyvek, önkormányzati határozatok esetében pedig 81 és 4.

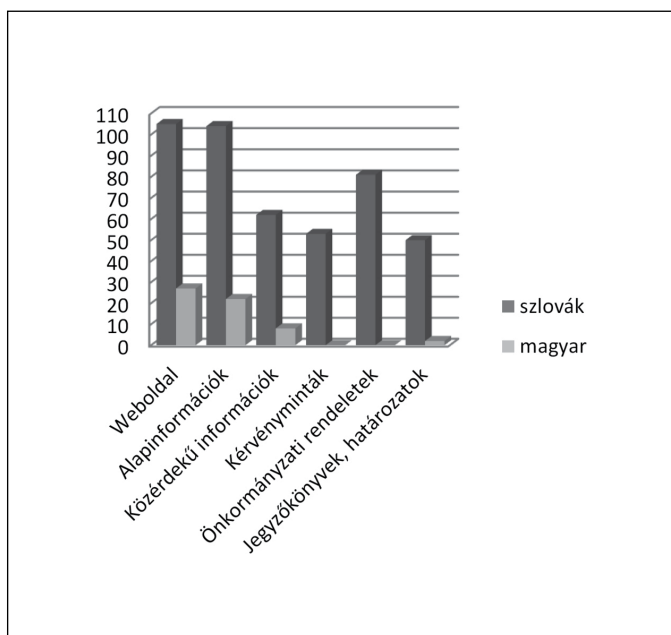
Összefoglalva tehát: még azokban a községekben is, ahol a magyarság aránya meghaladja az összlakosság felét, vagy akár közelíti a háromnegyedét, a kétnyelvűség alkalmazása messze elmarad a törvények nyújtotta lehetőségektől és az előírt köteleességektől.

2. ábra: A szlovák és magyar nyelvű tartalom azon községek weboldalain, ahol a magyar lakosság aránya 50% és 75% közötti

Ahol kisebbségben van a magyar lakosság

Azon településeken, ahol a magyar lakosok aránya az összlakosság felénél is alacsonyabb, vagyis 20–50% közötti, még nagyobb a különbség az szlovák és a magyar nyelvű tartalom között. 110 ilyen magyarságarányú településből 106-nak van ugyan saját honlapja, ezek kétnyelvűsége azonban alacsony. Mindössze minden negyedik weboldalnak van csak magyar nyelvű változata (a 106-ból 27-nek), alapinformációk csak minden ötödiken találhatóak meg magyar nyelven is. A közérdekű információk esetében a 62 szlovák nyelvű közlést tartalmazó oldal mellett magyar nyelven csak 8 tájékoztató, kérvénymintákból és önkormányzati rendeletekből egyet sem találtunk magyar nyelven, jegyzőkönyvek, határozatok elenyésző mértékben találhatóak meg magyarul is (2, míg szlovák nyelven 50).

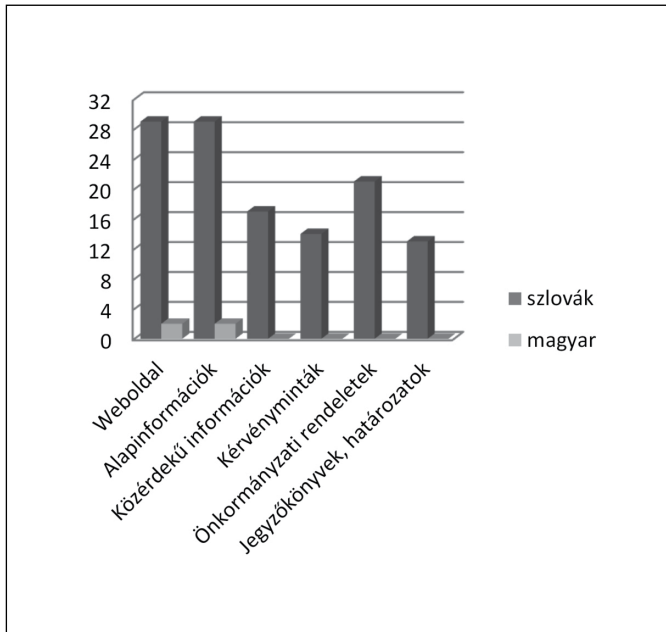

3. ábra: A szlovák és magyar nyelvű tartalom azon községek weboldalain, ahol a magyar lakosság aránya 20% és 50% közötti

Ahol a 20%-ot sem éri el a magyar lakosság aránya

Végül következzenek azok a községek, ahol a magyarság aránya nem éri el a 20%-ot. 31 községről van szó, ezek közül 29-nek van saját weboldala. Magyar tartalommal viszont csak kettő rendelkezik, ezek is csak alapinformációkkal, sem közérdekű információkat, sem önkormányzati rendeleteket, sem jegyzőkönyveket, határozatokat, űrlapokat nem talál a magyar anyanyelvű állampolgár.

Pozitív példának tekinthető az a hat település, ahol magyar nyelvű kérvényminták állnak a magyar ajkú polgárok rendelkezésére, név szerint Izsán, Naszvadon, Marcelházán, Dunamocson, Alistálban és Csallóközcsütörtökben.

4. ábra: A szlovák és magyar nyelvű tartalom azon községek weboldalaiban, ahol a magyar lakosság aránya 20% alatti

A fenti adatokból látható, hogy az adott településeken a magyarság arányának növekedésével nő a magyar nyelvű adatközlés is, viszont ez szinte kizárólag az alapvető és a közérdekű információk tájékoztatásában tükröződik. A kérvényminták, önkormányzati rendeletek, jegyzőkönyvek és határozatok terén ezek a mutatók a nullához közelítenek. Ennek számos okát ismerjük, a megfelelő metodikai háttértől a szakirányú képzésen át az anyagi vonzatáig, ezek kutatása viszont további önálló tanulmányok témája lehetne.

Összefoglalás

Az eddigi évek gyakorlatával szemben, amikor az egyes kategóriák (alapvető információk, közérdekű információk, önkormányzati rendeletek, kérvényminták, határozatok, jegyzőkönyvek stb.) járásonkénti eloszlását és állapotát ismertettük, 2015-től már azt is vizsgáltuk, hogy mennyire befolyásolja a weboldalak magyar nyelvű tartalmának mennyiségét az, hogy milyen az adott településen élő magyarok számaránya a teljes lakossághoz képest. Mert míg például a jórészt tömbben (Dunaszerdahelyi, Galántai vagy a Komáromi

járásban) élő magyarság esetében egy kis községet is kevesebb szlovák nyelvű inger ér, ami jelentősen befolyásolja a nyelvhasználatot, ezzel szemben más a helyzet, ha akár egy nagyobb község magyarjai a szórványban, vagy az olyan vegyes lakosságú járásokban élnek, ahol vannak szlovák és magyar többségű községek, esetleg olyan falvak, amelyek szlovák többségű – sőt színszlovák – falvakkal vannak körbevéve, vagy a nyelvhatáron fekszenek.

Általánosságban leszögezhetjük, hogy a 2012-től vizsgált tendencia egyáltalán nem kedvező a magyar nyelv szempontjából, mert bár az elektronikus tájékoztatás helyzete számszerűen fokozatosan javul, a törvények által biztosított lehetőségek kihasználása a magyar nyelv hivatali jelenléte szempontjából továbbra is alacsony. Ha az önkormányzatok nagy része rendelkezik is magyar nyelvű honlapverziókkal, azokon hiányos a magyar nyelven történő tájékoztatás.

Emellett fel kell hívnunk a figyelmet arra a körülményre, hogy a jelentős költségeket jelentő hatáskörökkel, kötelességekkel, az államtól átruházott jogkörökkel leterhelt községek és önkormányzatok az állam részéről semmilyen támogatásban nem részesülnek a kisebbségi nyelvhasználat gyakorlati biztosítására. Bár a szlovák kormány a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartájának alkalmazásáról szóló tavalyelőtti, negyedik országjelentése azt tartalmazza, hogy a szlovák állam minden vállalt kötelezettségét teljesíti, és minden téren biztosítja a regionális és kisebbségi nyelvek használatát, a mindenkori szlovák kormány a kétnyelvűség anyagi biztosítását nem tartja feladatának és kötelességének.

Így a kétnyelvűség, illetve az anyanyelvhasználat hiánya nagyrészt azzal is magyarázható, hogy az állam sem anyagi, sem szakmai jellegű támogatást nem nyújt az önkormányzatok számára a hivatali kétnyelvűség biztosításához, magyar, vagy kétnyelvű kérvényeket, formanyomtatványokat nem készítet. A községi weblapok magyarra történő fordításának költségei is az adott település költségvetését terhelik, így például a kérvények, rendeletek, határozatok, jegyzőkönyvek döntő többségben éppen a pluszköltségek miatt nem készülnek el magyarul.

A Pro Civis például évek óta végzi a szlovák törvények magyarra fordítását – ezzel mintegy állami feladatot vállalva át.¹⁶ A szervezet tavaly februárban indította el a Törvénytár.sk portált, amely ez idáig 74 szlovák törvényt és azok módosítását tartalmazza, s hozzáférhetővé teszi anyanyelven is a magyarok lakta községek önkormányzatai, de általában a magyar nemzetiségű polgárok számára a szlovákiai hatályos törvényeket.

16 A Szlovák Állam az Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartájának ratifikációjával többek között vállalta azt is (a 9. cikkely 3. bekezdése értelmében), hogy kisebbségi nyelven is hozzáférhetővé teszik a legfontosabb állami törvényszövegeket, valamint azokat, amelyek különösen érintik e nyelvek használóit.

